

Ομήρου, *Ιλιάδα*
«Η σύγκρουση του Αχιλλέα με τον Αγαμέμνονα»
(Ραψωδία Α, στ. 106-188) [σελ. 1]

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ – ΔΟΜΗ

1^{ος} λόγος του Αγαμέμνονα (106-121)

- αποκαλεί τον Κάλχα μάντη κακών (Αυλίδα – θυσία της Ιφιγένειας)
- τον κατηγορεί (μνησικακία του Αγαμέμνονα, μετάθεση ευθύνης – δεν σκέφτεται τη δική του ευθύνη)
- παρουσιάζει τις αρετές της Χρυσήδας: ιδανικός τύπος γυναίκας και τη συγκρίνει με τη Κλυταιμνήστρα (σύζυγος & βασίλισσα). Έτσι εξηγείται
 - γιατί δεν την επέστρεψε στον πατέρα της
 - το ότι η επιστροφή της θα είναι απόδειξη της μεγαλοψυχίας του ηγέτη Αγαμέμνονα, που θυσιάζει κάτι πολύτιμο για το καλό του στρατεύματος
- υποχώρηση Αγαμέμνονα με όρους
 - υποχωρεί στο θείο, όχι στους ανθρώπους
 - το αντάλλαγμα που ζητά δείχνει εγωκεντρισμό, αρχηγικό ρόλο (είναι ζήτημα ηθικής τάξης να αποκατασταθεί ο ηγέτης)
 - εξυπηρετείται η οικονομία του έπους (προώθηση της υπόθεσης)

1^{ος} λόγος του Αχιλλέως (122-130)

- απαντά ο Αχιλλέως και όχι ο μάντης, γιατί:
 - ο ποιητής δεν εκθέτει ιερό πρόσωπο
 - εξυπηρετείται η οικονομία του έπους (για να οδηγηθούμε στη σύγκρουση Αγαμ και Αχ)
 - έχει υποσχεθεί με όρκο ότι θα τον προστάτευε τον μάντη
- αντιθετικοί χαρακτηρισμοί: «ένδοξε» (απόδοση τιμής) & «περισσά φιλόπλουτε» (απόδοση μομφής)
- η επιχειρηματολογία στηρίζεται στην αντικειμενική πραγματικότητα (δεν υπάρχουν λάφυρα)
- υπόσχεση για ανταμοιβή στο μέλλον (αόριστη)
- προοικονομία για την άλωση της Τροίας (στ. 129-130)
- πληροφορίες για πολεμικές πρακτικές (ληστρικές επιδρομές, λαφυραγώγηση)
- χρήση α' πληθυντικού προσώπου: η αντιπαράθεση όχι προσωπική (μιλά ως εκπρόσωπος του στρατού)

2^{ος} λόγος του Αγαμέμνονα (131-148)

- υπογραμμίζει ότι δε θα δεχτεί να εξαπατηθεί: μεταφέρει την αντιπαράθεση σε προσωπικό επίπεδο
- απαιτητικός («δώρο ισότιμο της αρεσκείας μου»)
- απειλητικός («θα έρθω με τα χέρια μου να πάρω»)
- υπερόπτης και αλαζονικός (εκμεταλλεύεται την αρχηγική του θέση (αλαζονεία εξουσίας), παρεμβαίνει στη σφαίρα δικαιοδοσίας άλλων αρχηγών, τους οποίους δε σέβεται και περιφρονεί)
- επίδειξη ευσέβειας (επιστροφή Χρυσήδας & προσφορά εκατόμβης)
- ορίζει τον Αχιλλέα αρχηγό της αποστολής (υπό άλλες συνθήκες θα ήταν τιμητικό, εδώ όμως ακούγεται ως ειρωνεία και φορτίζει την ατμόσφαιρα)

2^{ος} λόγος του Αχιλλέα (149-172)

- οργισμένος, επιθετικός, προκλητικός («πανουργότατε», «μ' αναίδεια ενδυμένε», «σκυλοπρόσωπε»)
- υπογραμμίζει ότι η πανελλήνια τρωική εκστρατεία έγινε για οικογενειακούς λόγους πράγμα που φαίνεται να ξέχασε ο Αγαμέμνονας = αχάριστος και αγνώμων
- νιώθει κατ' εξακολούθηση αδικημένος από τη μοιρασιά («κι ίσια με σε δώρο καλό δεν έχω εγώ ποτέ μου», στ. 164 & «τρανό συ παίρνεις δώρο κι εγώ με δώρο μικροστό κι αγαπητό γυρίζω», στ. 167-8)
- απειλητικός («στη Φθία τώρα αναχωρώ»)
- η αντιπαράθεση γίνεται προσωπική

3^{ος} λόγος του Αγαμέμνονα (173-188)

- αδιάφορος («φύγε αν το θέλεις ... εγώ δεν σε παρακαλώ»), περιφρονητικός («κοντά μου υπάρχουν κι άλλοι να με δοξάσουν»), επιθετικός («συ είσαι ο μισητός μου»)
- θεωρεί στήριγμά του τον Δία: επική ειρωνεία
- υποβαθμίζει τον Αχιλλέα («κι αν είσαι τόσο δυνατός είναι θεού το δώρο»)
- απειλητικός (θα πάρει τη Βρισηίδα): όπως ο ίδιος υποχωρεί μπροστά στο θεό Απόλλωνα και ο Αχιλλέως θα υποχωρήσει μπροστά στον αρχιστράτηγο
- κάνει επίδειξη δύναμης και δίνει μάθημα εκφοβισμού στους άλλους στρατηγούς

Ομήρου, *Ιλιάδα*
«Η σύγκρουση του Αχιλλέα με τον Αγαμέμνονα»
(Ραψωδία Α, στ. 106-188) [σελ. 2]

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- **Η έννοια της τιμής:** αποτελεί το υπόβαθρο της σύγκρουσης Αγαμέμνονα – Αχιλλέα. Τα λάφυρα ήταν σημαντικά όχι μόνο ως υλικά αγαθά, αλλά ήταν ένδειξη τιμής σε όποιον τα αποκτούσε (σήμαιναν αναγνώριση της αξίας του). Η αφαίρεσή τους ήταν προσβολή της τιμής του ήρωα. Για τον Αχιλλέα η έννοια της τιμής συνδέεται με την αξία του ως πολεμιστή. Για τον Αγαμέμνονα η έννοια της τιμής συνδέεται με το κύρος που του δίνει η εξουσία του.
[Στη δημοκρατική Αθήνα τον 5^ο αι. π.Χ. «άτιμος» ονομάζεται αυτός που στερείται τα πολιτικά του δικαιώματα.]
- **Όρκος**

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ & ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- **Ο ιδανικός τύπος γυναίκας της εποχής:**
Να ξεχωρίζει στην κλάση (καταγωγή), στο ανάστημα (ομορφιά: εξωτερική εμφάνιση), στη γνώμη (σύνεση: εσωτερική ποιότητα), στα έργα (γυναικείες ασχολίες)
- **Ο γυναίκα ως «γέρας»** = λάφυρο πολέμου: αυτό δείχνει ότι η γυναίκα ήταν ένα 'αντικείμενο'
- **Αγώνας λόγων:** Αντιπαράθεση ανάμεσα σε δύο ήρωες με τα λόγια.
- **Η οργάνωση του ελληνικού στρατοπέδου στην Τροία**
 - Πολιτικές διαδικασίες:
συνέλευση, ιεραρχία, σχέσεις των αρχηγών με τον αρχιστράτηγο
 - Στρατιωτικές πρακτικές:
Ληστρικές επιδρομές, διανομή λείας μεταξύ των αρχηγών

ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- **Οικονομία του έπους:** υποχώρηση Αγαμέμνονα με όρους, απαντά ο Αχιλλέας και όχι ο Κάλχας
- **Προοικονομία:** στ. 129-130
- **Επική ειρωνεία:** στ. 176
- **Ο αγώνας λόγων:** πρόκειται για τους λόγους (μοτίβο των λόγων ή ρήσεων) που προηγούνται της μονομαχίας μεταξύ δύο ηρώων. Με άλλα λόγια πρόκειται για μια μονομαχία με τα λόγια.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

- Χαρακτηρισμός Αγαμέμνονα
Ο Αγαμέμνονας μετατρέπει την αντιπαράθεση σε προσωπική σύγκρουση.
- Χαρακτηρισμός Αχιλλέα
Ο Αχιλλέας στον 1^ο λόγο του μιλά ως εκπρόσωπος του στρατού. Η αντιπαράθεση είναι 'αντικειμενική'.
Στον 2^ο λόγο του μιλά προσωπικά. Η αντιπαράθεση είναι υποκειμενική-προσωπική.